

FÖRDJUPNINGSTEMA HEDER

Förskolans förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

Faktablad för dig som arbetar i förskolan

Förskolans värdegrund bygger på att alla barn ska ges möjlighet att utveckla sin identitet, självständighet och personliga och kroppsliga integritet. Hedersrelaterat våld och förtryck är en form av barnmisshandel som kan hindra den typen av utveckling hos ett barn. Du som arbetar i förskolan kan motverka hedersrelaterat våld och förtryck genom att arbeta aktivt med förskolans värdegrund, demokrati, jämlikhet, barns fri- och rättigheter och normkritik. Ett normkritiskt förhållningssätt när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan handlar om att synliggöra och vara medveten om rådande föreställningar om synen på vilka aktiviteter, kläder och beteenden som anses passa för flickor respektive pojkar.

Förskolan ska även agera i enlighet med barnkonventionen som är lag i Sverige.

Utgå från Skolverkets fem råd

Skolverket har tagit fram fem råd för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan. Här är ett utdrag från Skolverkets text:

Motverka alla former av hedersrelaterat våld och förtryck genom att

- barnets rättigheter är en tydlig utgångspunkt för förskolans verksamhet och i kontakten med vårdnadshavare
- förskolans arbete för att främja jämställdhet genomsyrar alla delar av verksamheten
- förskolan arbetar aktivt för att skapa en tillitsfull relation och god dialog med varje vårdnadshavare
- personalen har kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck och kan upptäcka tidiga tecken på utsatthet
- all personal känner sig trygg att följa förskolans rutiner för att anmäla oro till socialtjänsten.

Utdrag från Skolverkets text [Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan](#)

Hedersnormer kan krocka med förskolans värdegrund

Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på hedersnormer som ofta går mot förskolans syn på jämställdhet, jämlikhet och barns rättigheter.

Alla som arbetar inom förskolan har ett gemensamt ansvar

Förskolans rektor eller andra huvudmän för förskoleverksamheten har ansvar för att erbjuda all personal kunskap och kompetensutveckling om hedersrelaterat våld och förtryck. Det är ett gemensamt åtagande för ledning, arbetsgrupp och den enskilda pedagogen att arbeta långsiktigt och systematiskt med förskolans värdegrund, och att skapa förtroendefulla relationer med alla vårdnadshavare.

Du som arbetar i förskolan ska kunna känna dig trygg och säker i din professionella roll för att kunna stå upp för barnet. Det innebär att du kan behöva prata med vårdnadshavare som inte delar och kanske utmanar förskolans värdegrund.

Det är hjälpsamt med rutiner för hur du ska prata om värdegrunden

På många förskolor finns en plan eller rutiner för hur ett arbete med att stärka tillit mellan personal och vårdnadshavare ska gå till. Det är ofta hjälpsamt om förskolan har rutiner för hur du kan kommunicera om förskolans värdegrund vid till exempel inskolningen eller om du måste lyfta känsliga frågor.

Du kan behöva ha svåra samtal

Även om det finns rutiner för hur ni ska göra, kan det ändå kännas svårt att som pedagog ta upp ämnen som kan upplevas som personliga eller privata. Du kan till exempel behöva ha ett samtal om förskolans värdegrund med en vårdnadshavare som lever efter hedersnormer och förmodligen inte håller med om det som står i värdegrunden. Det kan finnas flera mål med ett sådant samtal:

- att förmedla till vårdnadshavaren att förskolans mål är att erbjuda barnet lärande och utveckling utifrån läroplanens riktlinjer
- att vårdnadshavaren ska kunna känna sig trygg i att lämna sitt barn på förskolan
- att ni ska förstå varandras perspektiv.

I ett sådant samtal kan du behöva påminna både dig själv och vårdnadshavaren om att utgångspunkten är att båda vill barnets bästa.

Du som pedagog behöver känna dig trygg och förberedd för att kunna ha den här typen av samtal. Framför allt behöver du kunna bemöta eventuell rädsla och ilska. En förutsättning för att det ska bli ett bra samtal är att du har god kunskap om förskolans värdegrund och styrdokument. Förutom det behöver du också ha kunskap om

- vad hedersrelaterat våld och förtryck är
- hur hedersrelaterat våld kan komma till uttryck på förskolan bland barn, personal och vårdnadshavare
- hur du ska bemöta vårdnadshavare på ett bra och respektfullt sätt.

Så skapar du förtroendefulla relationer

Du som pedagog spelar en viktig roll i att skapa förtroendefulla relationer med barnets vårdnadshavare.

Det förebyggande arbetet mot våld börjar redan under inskolningen. För många vårdnadshavare är förskolan en helt ny miljö med mycket som är nytt. Därför behöver du som pedagog ibland förklara hur förskolan fungerar:

- Berätta för vårdnadshavaren att förskolan har en läroplan och en värdegrund och vad detta innebär. Förklara varför det är viktigt att arbeta med demokrati, jämställdhet, jämlikhet, allas lika värde, normkritik och barns rättigheter.
- Beskriv hur undervisningen genomförs och vad det innebär att förskolan arbetar med barns integritet, delaktighet och intressen. Du kan till exempel berätta vad som händer under en dag på förskolan och hur ni arbetar med exempelvis delaktighet. Bjud gärna in vårdnadshavaren att vara med under dag.

Var så konkret som möjligt när du pratar. Visa gärna bilder, böcker och annat som kan göra det du berättar tydligare.

Ställ gärna frågor under samtalet, till exempel kan du fråga:

- Vad tänker du eller ni om det som jag berättar?
- Det här som jag berättat om vad vi gör på förskolan; är det något som ditt barn brukar göra?
- Vad brukar ditt barn leka och vad tycker hen om att göra?

Lyssna in och försök förstå vårdnadshavarens perspektiv och situation. Många av oss människor tenderar att se världen från vår egen verklighet, och det kan resultera i stereotypa förväntningar på andra. Men genom att vara genuint intresserad, öppen och nyfiken på den du pratar med kan du bygga en förtroendefull relation.

Det är också viktigt att du står ut med att inte vara överens. Sätt ord på det om du märker att ni tycker olika. Du kan till exempel säga:

- Här har vi ett dilemma, hur ska vi lösa det på bästa sätt för barnet?
- Har du några tankar kring hur vi kan lösa att vi tycker så olika kring det här?
- Berätta varför du tycker att det här inte känns bra för er som föräldrar?

Genom att diskutera tillsammans blir det ofta tydligare vilka förväntningar ni har på varandra. Även om det kan kännas obekvämt att prata om det, blir det oftast lättare att komma vidare tillsammans när ni vet vad ni tycker olika om. Samtidigt är det viktigt att du är tydlig med att det är förskolans värdegrund och läroplan som ligger till grund för förskolans verksamhet och ditt arbete som pedagog.

Tänk på

Om du känner oro eller misstänker att barnet lever med hedersnormer så ska du lämna in en oroanmälan till socialtjänsten. När det gäller en anmälan som gäller hedersrelaterat våld och förtryck ska du inte ha ett samtal med vårdnadshavaren om att du lämnat in en orosanmälan. Det kan förvärra situationen för barnet.

Barnet måste förhålla sig till två världar

När ett barn som lever i en familj med hedersnormer börjar förskolan kan barnet upptäcka helt nya sätt att tänka om sig själv, sin kropp och vad det innebär att vara pojke eller flicka. För vårdnadshavare kan det uppfattas som ett hot mot familjens världsbild och ett starkt ifrågasättande av familjens värderingar och hur de uppfostrar sitt barn. Det kan bli som en maktkamp där barnet står i mitten, mellan förskolans förhållningssätt och värderingar och familjens. En sådan situation kan vara mycket påfrestande för ett barn.

Vårdnadshavare kan ställa krav på förskolan utifrån hedersnormer

Det händer att vårdnadshavare börjar ställa krav på förskolan. En vårdnadshavare kan till exempel kräva att förskolan ska införa regler om att flickor bara ska få leka med andra flickor. Det kan också handla om önskemål om att personalen ska begränsa ett barns handlingsutrymme eller känsloutrymme på andra sätt.

Om vårdnadshavare börjar ställa krav som inte är förenliga med förskolans uppdrag är det viktigt att veta hur du ska agera.

Du ska

- stötta barnet
- förklara varför förskolan inte kan gå med på kraven
- agera utifrån förskolans styrdokument.

Det här kan du göra

Det här kan du som arbetar i förskolan göra för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck inom förskolan:

- Utgå från Skolverkets fem råd om hur personal i förskolan kan arbeta förebyggande för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.
- Arbeta förebyggande genom att stärka alla barns självkänsla och förmedla deras rättigheter med hjälp av ett aktivt och medvetet arbete med demokrati, delaktighet och jämställdhet.
- Skapa rutiner för hur ni i personalen ska hantera svåra samtal med vårdnadshavare.
- Skapa förtroendefulla relationer med alla barns vårdnadshavare.
- Ta upp förskolans värdegrund i relation till hedersrelaterat våld och förtryck tidigt i kontakten med vårdnadshavare, gärna redan vid inskolningen. Förklara värdegrunden på ett konkret och tydligt sätt.

